

Motion

1980/81:582

av Lennart Bladh m. fl.

om åtgärder för att minska kadmiumföroreningarna i miljön

Bakgrund

I förordning om ändring i kungörelsen (1973:44) om hälso- och miljöfarliga varor utfärdad den 30 augusti 1979 (SFS 1979:771) stadgas i 45 § j: "Kadmiumämne får inte användas för ytbehandling eller som stabilisator eller som färgämne."

Varor som har ytbehandlats med ett kadmiumämne eller som innehåller ett sådant ämne som stabilisator eller som färgämne får inte importeras yrkesmässigt."

Förordningen trädde i kraft den 1 juli 1980 men med förbehållet att den fram till den 30 juni 1982 endast skulle gälla sådan användning eller import som produktkontrollnämnden meddelar särskilda föreskrifter om. Orsaken till uppskovet är näringslivets mycket stora omställningsproblem.

Det mycket lovvärda syftet med nämnda förordning är att minska kadmiumföroreningarna i miljön. Delvis uppkommer dessa miljöföroreningar genom att kadmium frigörs från kadmiumhaltiga produkter i samband med att dessa blir avfall (t. ex. vid sopförbränning). Kadmium i naturen går vidare till människan via födoämnen och kan i vissa koncentrationer skada bl. a. njurarna.

Kadmium används (ofta i mycket små kvantiteter) i ett mycket stort antal produkter eller i delar av produkter. Det kan förekomma bl. a. i vissa metallegeringar, som antikorrosionsmedel på stålkomponenter, som färgpigment i plast, glas, porslin, textilfärger och tryckfärger, som stabilisator i vissa plaster etc.

Stora praktiska svårigheter att fastställa otillåten förekomst av kadmium

Det sätt att angripa kadmiumproblemet som ovan angivna förordning ger uttryck för skapar svårigheter av nästan oöverstiglig natur för många importerande företag.

Det första problemet för en importör är att få klarlagt om kadmium blivit tillsatt en produkt eller en del av en produkt på ett sätt som gör att produkten ej får importeras på grund av stadgandet i andra stycket av nämnda 45 § j.

Till Sverige importeras hundratals olika produkter – såväl helfabrikat som insatsdelar – alltifrån komplicerade konstruktioner som stora maskiner och bilar till enkla hushållsredskap. Många produkter består av åtskilliga

delar (i en del fall tusentals) och har förpackningar som kanske trycks i flera färger. Varje del av en produkt, varje färg som en förpackning tryckts med kan möjligen innehålla kadmium, vilket ej är tillåtet enligt lagen. Produkten importeras från hundratusentals leverantörer som i sin tur har underleverantörer som mycket väl själva kan ha underleverantörer.

Förfrågningar från svenska importörer om eventuell förekomst av förbjuden kadmium kommer att behöva spridas till många hundratusentals leverantörer och underleverantörer världen över. Det måste bedömas som praktiskt omöjligt att få in erforderliga rättvisande svar i rimlig utsträckning och att löpande vidmakthålla en kontroll så att inte förändringar av underleverantör eller ändrad varuspecifikation leder till att otillåten kadmium dyker upp i någon del av en vara.

Ett annat sätt att utvärdera eventuell otillåten kadmiumförekomst är att importörerna låter varje komponent i produkterna undersökas på laboratorium. Förmodligen saknas i Sverige den kapacitet som behövs för att utföra alla dessa prover. Kostnaderna skulle dessutom bli så höga att många importföretag inte skulle kunna bära dem, utan företagen skulle gå omkull medförande ökad arbetslöshet som kan drabba vissa orter hårt.

Laboratorieproverna skulle dessutom inte vara en engångsprocess utan skulle behöva genomföras på nytt efter viss tid för att kontrollera att förändringar i produktionsleden ej medfört otillåten kadmiumförekomst i någon del av en produkt.

Stora svårigheter att förmå utländska tillverkare att anpassa sig till svenska krav

Inom många varuområden är Sveriges import mindre än 1 % av varuområdets världsmarknad. Relativt få utländska tillverkare kommer att vara beredda att vidta förändringar i sin produktsammansättning för att tillgodose enbart svenska krav. Speciellt för tillverkare med långa serier kommer den enklaste och billigaste lösningen att vara att avstå från den svenska marknaden. Dessa stortillverkare är ofta de som har de från olika synpunkter bästa produkterna. Många svenska företag är för sin existens beroende av import av dessa företags produkter.

Tänkbara andra metoder att nå det åsyftade resultatet (att minska kadmiumförekomsten i miljön)

1. Kadmiumproblemet är uppmärksammat i många länder. En gemensam lösning av frågan genom internationella organs medverkan skulle ha många fördelar, bl. a. att detta skulle minska det luftburna utifrån kommande kadmiumnedfallet avsevärt.

Världsproduktionen av kadmium är relativt liten och förmodligen koncentrerad till ett tämligen litet antal tillverkare. En internationell

regelgivning och kontroll med angivande av till vilka ändamål kadmium får säljas borde kunna ge mycket påtagliga reduktioner av kadmiumföroreningarna. Att angripa problemet vid källan, dvs. vid tillverkningsenheter för kadmium, borde ge många fördelar speciellt på kontrollområdet.

2. Om tekniken så medger förefaller en annan möjlig lösning vara att kadmium (liksom också andra miljöfarliga ämnen) frånges vid sopdestruktion på ett sådant sätt att miljön ej förorenas.

3. Ett tredje sätt att undvika de oöverkomliga problem som nuvarande kadmiumlagstiftning ger många importerande företag är att avvakta till den tidpunkt då någon stor industrination låter likartade lagbestämmelser träda i kraft.

När sådana bestämmelser berör en "stor" marknad åstadkoms en mycket stark press på tillverkarna. Få om ens någon tillverkare har råd att låta bli att tillgodose krav från en marknad som kanske svarar för 20-30 % av hans omsättning.

Det är bekant att man i USA förer ingrepp mot kadmium, vilket borde kunna göra den här skisserade lösningen möjlig relativt snart.

Slutsats och sammanfattning

Att minska kadmiumföroreningarna i miljön är en mycket viktig och nödvändig uppgift i samhället.

Den lag som tillkom år 1979 och som skall börja tillämpas den 1 juli 1982 är emellertid så utformad att den kan få ödesdigra konsekvenser för delar av vårt näringsliv utan att den särskilt väl åstadkommer vad den syftar till.

Lagens utformning leder med stor sannolikhet till

- företagsnedläggelser bland importberoende företag med åtföljande ökad arbetslöshet.
- att lagen på grund av kontrollproblematiken till stora delar blir ett slag i luften.

Det konstateras också att det bör finnas andra sätt att nå det äsyftade målet och därvid undvika de negativa följder som ovan angivits.

Hemställan

Vi hemställer

att riksdagen hos regeringen begär att tillämpningsföreskrifter till kungörelsen (1973:44) om hälso- och miljöfarliga varor utformas i enlighet med motionens syfte.

Stockholm den 21 januari 1981

LENNART BLADH (s)

NILS ERIK WÅÅG (s)

ERIK V. JOHANSSON (s)

LARS HEDFORS (s)

ROLAND SUNDGREN (s)

IRIS MÅRTENSSON (s)

HANS PETTERSSON (s)

i Helsingborg

BÖRJE NILSSON (s)

MAJA BÄCKSTRÖM (s)

HANS ALSÉN (s)

AXEL ANDERSSON (s)

JAN FRANSSON (s)